

MIRJANA ĐURĐEVIĆ
BRANKO MLADENOVIĆ

BUNKER

Swing

■ Laguna ■

Copyright © 2013, Mirjana Đurđević, Branko Mladenović

Copyright © ovog izdanja 2013, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

PROLOG

ПРОГЛАС

Браћо Срби и сестре Србкиње,

Управни одбор Црквене општине Св. Аранђела Михаила у Чикагу позива вас да и ове године заједно прославимо најрадоснији хришћански празник, Васкрс.

Богат духовни програм започећемо у освит 24. априла 1927.г. (11. април по Старом календару), поноћном литургијом у Храму Св. Аранђела Михаила на 137 Калумет стриту, коју ће, као и Васкршње јутрење, служити Епископ јужно-чикашки Димитрије.

За ову прилику Црквена општина је већ обезбедила десет јагњади и исто толико прасади, која ће се окретати у порти, а печење ће се продавати по приступачним ценама. Такође су обезбеђене и неограничене количине софт дринкс и нешто обредног вина. На наше вредне домаћице рачунамо да ће нас као и увек пријатно изненадити црвеним јајима, зеленишом, гибаницама, питама и ситним колачима.

Најмлађе ћемо обрадовати раскрченим задњим двориштем, у коме ће моћи да играју клис и машке, бацања камена с рамена, труле кобиле, јелечкиње-барјачкиње и остале србске дечије игре, а затим ће се придружити одраслима у традиционалном васкршњем такмичењу у туцању јајима.

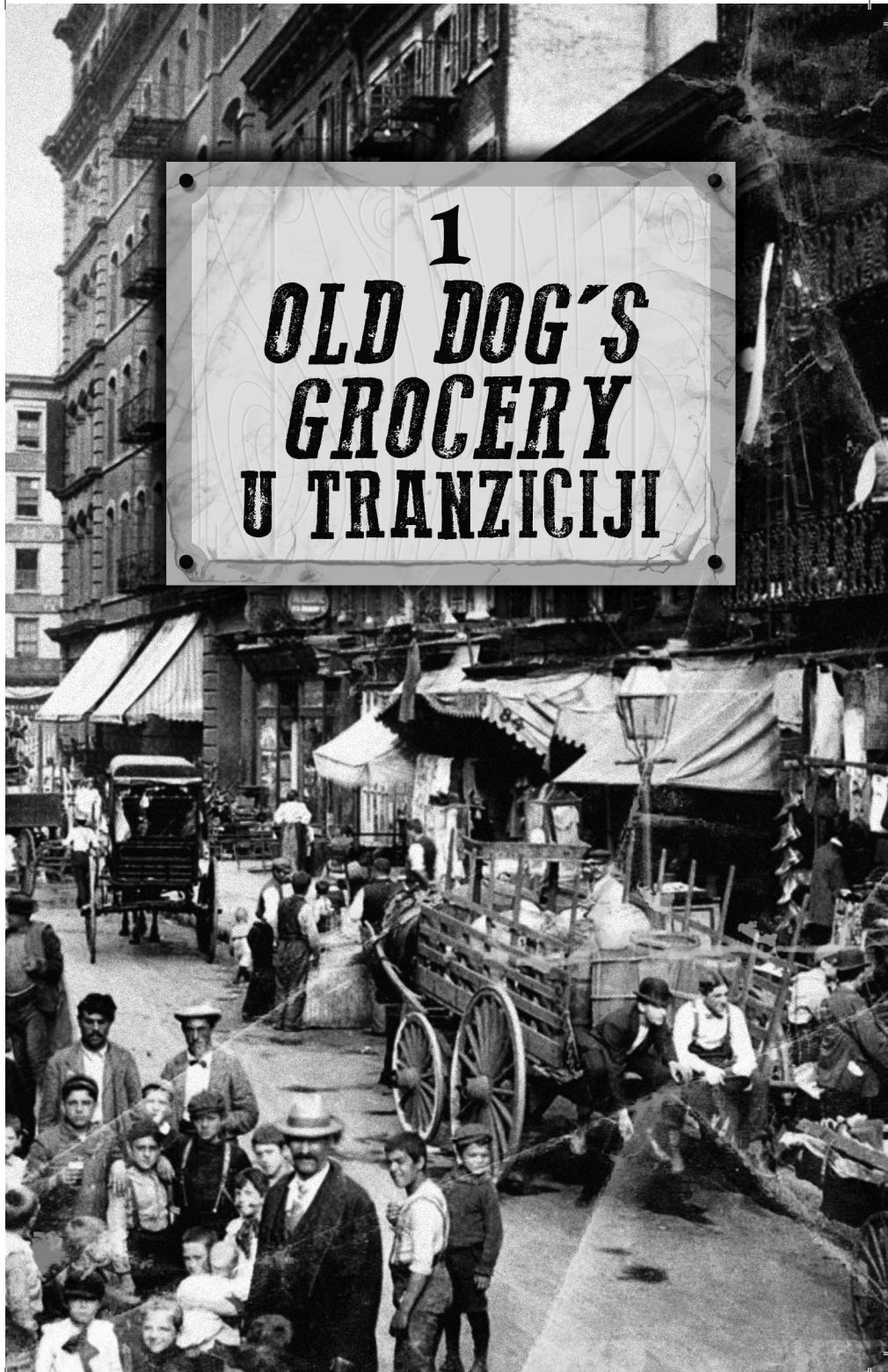
Моле се парохијани да не доносе ватрено оружје, ракију и друга илегална алкохолна пића, како не бисмо као лањских година имали компликације са федералном полицијом, а у смислу прохибиције.

Са вером у Бога и просперитет Србства,

Црквена општина Св. Аранђела Михаила
137 Калумет стрит, Саут сајд
Чикаго, Илиноис

1
**OLD DOG'S
GROCERY
U TRANZICIJI**

– Tričko, oca ti dečjeg, iš u batrum, oladiće ti se voda, neću trired da grejem! – melodičan ženski glas dopirao je iz podrumskog prozorčeta, *kelerfenstera**, ako je verovati emigrantima.

– Oču, ako će me ti polevaš! – uzvratio je glas, neprikladno muževan za detinju figuru koja je čučala nekoliko metara od prozorčeta i ubacivala svenule šargarepe u kavez sa zečevima, nasaden ukrivo međ kršem i lomom po nevelikoj stražnjoj avliji ko iz dirizabla da je ispao.

– Nemoj ja da ti se popnem da te polivam, ošuriću te ko svinjče, a tek posle ću brener da pripalim, sve naživo – zapretio mu je odozdo drugi muški glas, nekako mekan a srdit.

– Šta kaže? – razgovor se prenosi u podrum. Devojka, ili mlada žena, sa cicanom maramom zavezanom na potiljku i keceljom od istog materijala, podbočila

* *Nepotpuni rečnik nepoznatih, nakaradnih i neobaveznih reči i izraza* nalazi se na kraju knjige. Kada se prvi put pojave u tekstu, reči iz Rečnika ispisane su *kurzivom*.

se ne ispuštajući nož iz desne ruke. Oči joj se crvene u polutama, kanda je uplakana. I nebila: pred njom, na majstorskoj tezgi pod prozorom, narasla je povelika gomila iseckanog luka. Druga gomila, ljuski i truleži, gurnuta ustranu, još je veća, a lukac u pocinkovanoj kofi na patosu nema nameru da nestane.

– Brezobrazan – sleže ramenima dežmekasti mlađić u potkošulji s hozentregerima što mu pridržavaju vrećaste pantalone od kepera. Da ga neko obrije, ili mu barem spali brke brenerom, i obuče kako se u *dauntau-nu* nosi, bio bi isti Al Kapone sa slike iz novina. Obema rukama zahvata luk i prebacuje ga u čađavu šerpu, ako je to šerpa, u kojoj cvrči mast.

– Prošlu se subotu izvuko, kao groznica ga trese, ove vala neće. Smrdi gore nego ovaj gnjilež što dovlači s Maksvel marta – žena nemoćno šutnu kofu papučom.

– Brašo, kaži mu!

– Tričko, vadim bricu, vuci se na kupanje! – kao podviknu Braša. – Ne sikiraj Anđu!

– De baram malko da me sa sapun...

– Oca ti dečjeg – Anđa je ovo izgleda razumela – kad ti se popnem u bekjardu razvući ću te ko koru za rozen tortu, tantuzu nijedan! – Zvuči značajno odlučnije od Braše, koji ne vadi nikakvu bricu, naprotiv, varjačom pažljivo meša lukac u mamutskoj šerpenji koja mu, opasno naklaćena na običan plinski gorionik, dođe negde do ispod pazuha.

– Ako li sam dete, ti dođi pa me okupaj – zadeva se klippan, udaljio se od kaveza sa zečevima i zvera gde da šmugne, jer Anđa kad se razgoropadi ume da ga pojuri papučom.

Gotovo identični razgovori, ili su to bezuspešni pregovori, vode se zaredom već treću subotu, otkad je u kući frau Anđelke Vajs, mlade udove ranopočivšeg čikaškog trgovca nemačkog praporekla Gintera Vajsa, načisto progoreo kotao za toplu vodu. Tako Anđa vodu greje u kujni, razvlači lonce za otkuvavanje veša i pogađa se kao na pijaci, emigrantski *market* ili prosto *mart*, oko redovne higijene svojih stajaćih abonenata do koje osobito drži.

Do samih stajaćih abonenata, Braše, zemljaka iz preka, i Trička, baš i ne drži, ali šta će. Od kad je, preklane, *stritkar*, naški tramvaj, zavio u crno kuću na uglu ulica Bunker i Džeferson – čemu je, mora se priznati, debelo kumovao i sam gazda Ginter uspevši da ga, načefleisanog usred *prohibišna*, ugazi tramvaj koji u noćnim satima kroz Dvanaesti *strit* prolazi tek jednom u četrdeset i pet minuta – Anđa je često umela da kaže kako nužda *prifer* menja.

Istim je rečima i Braši objasnila zašto više ne može da pohada večernje časove engleskog za emigrante na kojima ga je upoznala, iako ju je taman bilo krenulo i pisanje.

Stritkar odneo, stritkar doneo, i to povazan ponavlja uzdišući. Tramvaj joj je, jasno, odneo Gintera, a doneo horde poverilaca. Ali i Brašu, koji je pričekao tačno četrdeset dana da mladu udovicu prođe prva tuga za matorom pijanicom i kockarom za koga se *na blajnd* udala, bar je tako bio načuo u srpskoj Crkvi Sv. Arandela Mihajla na Kalumet stritu u koju je povremeno navraćao, pa se sledeće nedelje popodne pojavio pred njenim vratima, svečano doteran i sa kabastim poklonom umotanim u *Čikago tribjun* ispod miške. Ne bi se moglo reći da mu se preterano obradovala. Još manje se obradovala poklonu – svežoj svinjskoj glavi od najmanje pet kila.

Tih je dana teško mogla biti sklona radovanju bilo kakve vrste. Robom iz *Old Dog's Grocery* kolonijala, koji je zauzimaio gotovo čitavo prizemlje kuće, nekako je uspela da isplati privatne menice i priznanice koje je Ginter, ispostavilo se, potpisivao nemilice još i pre nego što je nju za ženu doveo, najstarija je bila još iz vremena Velikog rata. Sa kladioničarima se jedva nagodila da na neko vreme odloži dug – ne, nije sve Ginter propio, to čak ni on nije bio u stanju, najveći deo je spiskao na konje i pse, jebo ga *old dog* da ga jebo, klela je Anđelka u plafon tokom besanih noći. Plafon, to je bio najveći problem, ostaće bez plafona nad glavom. Kuća je pod hipotekom, a ona ne zna ni šta će sutra jesti, konzerve slatkastog *campbell's* pasulja i *kellogg's* kukuruzne flekice

na merenje, koje niko od poverilaca nije hteo da uzme iz magacina, na nos su joj izašle.

Tako je Brašu brzo ispratila a svinjsku glavu zadržala i ispekla. Jela ju je danima, iako je proteralo, ali je ipak bar pola bilo ostalo i već počelo opasno neprijatno da miriše. Duševna po prirodi, Anđa je *leftoverse* iznela mačkama, koje su se skupljale na praznom placu pored kuće. Za taj plac joj je Ginter lagao da ga je kupio i da će na njemu sagraditi robni magazin. *Morgen*, niti je plac bio Ginterov, niti se pojavljivao drugi *investor*, samo je polako ali sigurno uz levi kalkan nicala deponija građevinskog i svakog drugog otpada. Mačke tog dana nisu imale sreće. Anđa još ni do ulaznih vrata nije bila stigla kada su dva radnika s obližnje građevine u prolazu pokupila novine sa glavudžom i nastavila niz Bunker strit drpajući iz nje. Da li su preživeli nikada nije saznala, ali da je tog trenutka u njenoj glavi zaživela ideja o kafani, toga se dobro seća. Dobro, neće postati baš kafedžijka, mislila je, u Čikagu je sredinom dvadesetih bilo lakše otvoriti električnu centralu nego kafanu, ali zato možda može da otvori *kost*... Ima veliku dobro opremljenu kujnu na spratu, bar to joj Ginter nije lagao u pismu, a u prizemlju već ispražnjenu radnju koju može da preradi u trpezariju. Još ako ponudi niže cene nego oni dole oko pijace, svaki će *bindler* radije doći kod nje i pojesti nešto domaće, kašikom...

Od ideje do realizacije mnogo je vremena prošlo, mnogo računica napravljeno i mnogo *campbell's* pasulja

nasilu progutano i pitaj boga kako bi se Anđelkina pre-kookeanska avantura uopšte završila, neslavno svakako, da se guzonja, kako je u sebi zvala Brašu, svake nedelje nije uporno pojavljivao s paketom ispod miške. Nisu to uvek bile svinjske glave, daleko bilo, jednom su bili papci, drugi put goveđi rep, treći put presna slanina... Jasno, nije radio u cvečari već u *Armour* klanicama, gde i dan danas radi.

Udvaranje mu baš i nije uspevalo ali su šoljica *cigu-re* i čašica razgovora u nedeljno popodne postale običaj, jedina prilika za Anđu da progovori srpski, budući da nije išla u crkvu na Kalumet stritu. Probala je da se uklopi, odavno, kad je tek bila stigla, ali nisu je dobro prihvatili. Bila je nemačka nova mlada, a srpski grobovi iz Velikog rata se još nisu ni slegli. Tako joj je odrapila jedna rospija, druga generacija, koja ni Srbiju ni grobove u životu videla nije.

Na Anđinu ideju o narodnoj kujni, za sve ove *pipile* i živine što se po *saut sajdu meltuju*, kako je govorila, Braša se odmah ponudio da je snabdeva mesom. Upola cene, mada se na trenutak premišljao da li da ponudi džabe, pošto ga je maltene džabe i dobijao u klaničkoj prodavnici za radnike, istina samo otpad i treću klasu. Opet, zašto bi? I tako mu na svaki pokušaj uljudnog kur-maherisanja odbrusi da je se mane jer je žena u žalosti.

Sve to ipak nije bilo dovoljno za početak posla, morale su da nastradaju dve *tifani* lampe iz *master bedruma*, Anđelka je za njih dobila baš dobru cenu u jednom

otmenom antikvarijatu u dauntaunu. Iz trpezarije na spratu snela je u radnju sto i stolice, ubrzo ih je, da se ne abaju pod radničkim guzicama, zamenila klupama i astalom koje su joj od fosne jeftino napravili neki Poljaci sa *konstrakšna* u susednom bloku, inače prve mušterije.

Nauke iz *Više devojačke škole* u Novom Sadu manje, kratak dril kod Gintera više, a zatreskani Braša ponajviše, pomogli su joj da se snađe oko kuvanja na kazan, dogurala je brzo do tridesetak obroka dnevno, što u ručkovo vreme, što u doba *dinera*, predveče. Braša je sad nedeljom pristizao već sabajle, da pomogne oko pripreme polugotovih jela za *ajsbocks*, a često bi navratio i radnim danom, predveče, ako naiđe na nešto sveže od iznutrica. Nije mu padalo teško da od spavaonice, koju je delio sa još petoricom kolega iz klanice, do Bunker strita promeni jedan voz i dva tramvaja – predsedao je na Van Buren stritu – zbog čega je morao da kalira \$1.25 za nedeljnu kartu, što je, doduše, uračunao u cenu mesa. Sve za Anđelku, razmišljao je dok se dugo klackao po prevozu, ali nek bude čist račun duga ljubav...

Trička je Anđa, doslovce, pokupila s pijace. Na Maksvel market, pet blokova južno od Bunkera, odlazila je svakodnevno, i to pred podne, kada piljari već počinju da se razilaze, jer je tada voće i povrće za sutrašnji ručak dobijala znatno povoljnije. Nabavila je na *flimartu*, delu pijace gde se prodavala polovna roba – umalo u najcrnjim danima i sama nije tu završila kraj kutije sa stvarima iz kuće – očuvana dečja kolica, da ne

tegli naruke, a i da posle brže stigne do Bunkera ne bi li podelila *lanč*. Jednog dana se baš bila pretovarila, okreni-obrni fali joj jedna ruka, te ponudi Bugarčetu koje je redovno viđala kako razvlači gajbice po pijaci da joj za *nikel* odgura kolica do kuće. Kako je razgovor tekao ne seća se više niko, tek, dečko se usput na nju tri puta naljutio. Prvo na to *dečko*, što on sa dvadesetak godina po svome ubedenju nipošto nije bio, iako je Anđi tek do ušiju dosezao, premda ni ona nije baš od Fruške gore odvaljena. Drugo, na to *Bugarče*, jer on je Tričko, Srbin! Toliko je razumela iz bujice reči neznanog jezika kojom je momak nagrdio i nju, i Bugare, i auto pod kojim kolica umalo nisu završila kad ih je nasred ulice pustio i stao da maše rukama objašnjavajući joj ko je i odakle je. Treće, uvredio se što mu je sve vreme pokazivala put, zna on kraj... Legenda kaže, ili se to samo Braša stalno zadeva, da je posle viđen kako pet puta obilazi oko *Old Dog's Grocery* ne bi li potrefio pravac natrag prema Maksvelu. Kakogod bilo, Tričko se toliko naljutio da na kraju nije hteo da uzme svojih €10, ali je pojeo kiselu čorbu i poneo parče *milhbrot*a, a u narednim danima postao je Anđin ekskluzivni dobavljač voća i povrća, koje je em stizalo na kućni prag em je bilo jeftinije nego što je ona ikada uspela da se iscenka, pa ga je, naravno, onda redovno čistila ostacima hrane od juče.

Brašino i Tričkovo avanzovanje od *saplajera* u stajaće abonente usledilo je nekoliko meseci docnije. Anđelkin hranljivi biznis je spolja gledano lepo napredovao, već

su se i porodični ljudi iz susedstva tu i tamo pojavljivali sa šerpicom za poneti kad bi čuli od redovnih šta je bilo za ručak, ali je unutrašnja računica pokazivala da sve to đuture ide u tandariju. S povećanjem obima, troškovi su neproporcionalno rasli, te kupuj još tanjira i escajga, te kaznena tarifa za potrošnju gasa, nova *ajskasa*... trista čuda, a cene nije mogla da poveća, i ova tri nikela što je uzimala bila su luksuz za sirotinjski kraj u koji je Maksvel s okolinom počeo da se pretvara, malo-malo pa vidiš božemeoprosti crnce koji tu stanuju, po podrumima, šupama, kojekuda, ali stanuju i potiskuju pristojan emigrantski svet.

– Brašo, ne mogu više – uzdahnula je Anđelka jedne nedelje predveče u šolju tople cigure s mlekom, sedeli su gore na spratu, u domaćoj trpezariji koja je povratila svoj stari sjaj, a i miris, otkad su i u *bejzmentu* instalirali plin pa tamo preneli najgrublje kuvarske radnje.

– Nemoj, sejo, tako – požuri da je uteši zemljak, ali se istog časa ujede za jezik na to *sejo*, pošto njegova osećanja prema Anđi nipošto nisu bila bratska.

– Bojim se, moraću da se predam – još jedan uzdah u ciguru.

Predaj mi se, predaj, bog me veselio, zakuca srce čikaškog kasapina prečanskog porekla, pa izusti ono što mu je već neko vreme upameti:

– Razumem. Mlada si, đusi, puna života, a truneš za tom sudoperom. Nego sam mislio da te povedem u *Savoj* na igranku. Ušparao sam prošli mesec za karte, al

nisam teo ništa da pričam dok ne ušparam i za... pivo – pivo je izgovorio upola glasa, kao da federalni agenti pribogu nemaju druga posla nego da šetaju po Bunker stritu i prisluškuju ko šta po kućama govori.

– Đavola ti razumeš – rasrdi se izabranica srca njegovog – kaki *Savoj*, kaki bakrač! Mani me se s pivom i igrankama. Da se predam, radnju da zatvaram. Biznis ne ide! Juče sam platila morgidž za prošli mesec, filera mi nije ostalo za današnji ručak, morala sam krompir na veresiju da uzmem od malog. Sad Jovo nanovo.

I njemu je dužna poslednju isporuku džigerice, ali neće sad da joj pominje, da je ne jedi:

– Eh – samo reče, na to valjda neće moći da mu prekonosira.

– Nego sam nešto mislila, nema mi druge, da izdam gornje dve sobe, master bedrum i dečju – na to *dečju* proguta knedlu – a ja da se preselim ovde u Ginterov ofis, ionako zvrji badava. Šta misliš?

– Mislim – sad on proguta knedlu – mislim da bih mogao da ti budem abonent. Daću ti... Daću ti \$30 mesečno! Da se mi nešto razumemo, mlada damo, to je...

Cifru je izrekao svečano, kao da nudi kule i gradove, a ne isto onoliko koliko plaća krevet u blizini *Armour* klanice, naspram kojeg je Anđina kuća u Bunkeru dvorac Dunderski. Anđa očas preračuna \$30 u ručkove i prljave tanjire i učini joj se da ju je nebo pogledalo. Ipak:

– Sa kostom ili bez? – prekide ga.

– Bez, oko hrane ćemo da vidimo...

– Samo, ja sam poštena žena, uz to u žalosti, ne mogu da primim tek tako muškarca u kuću, šta će reći svet, mušterije. Moram naći barem još jednoga.

Sledećeg ponedeljka su se Tričko i Braša uselili u master bedrum na drugom spratu, Anđa u Ginterov bivši *ofis* na prvom, a dečja soba ostala je netaknuta. Što će reći ostava za višak nameštaja koji je pokojni gazda tu nagurao prilikom velikog spremanja pred doček mlade iz starog kraja.

I eto ih, sad su tu gde su. Anđelka i Braša upržívaju lukac u bejzmentu, Tričko neće da se kupa već treću nedelju i vadi se na kotao koji je progoreo, a računice pokazuju da će i ovo preduzeće još malo pa u bankrot.